

וחכמים אומרים: מתפללים מוסף בין בחבר עיר ובין שלא בחבר עיר; כי תקנוה גם ליחיד.

קמא. שהרי גם תנא קמא אמר שלדעת רבי אלעזר בן עזריה "אין מתפללין אלא בחבר עיר", ומה החילוק בין הדברים?

רבי יהודה אומר משמו של רבי אלעזר בן עזריה: כל מקום שיש שם חבר עיר, יחיד פטור מתפלת המוספין,⁽³⁸⁾ ויבואר בגמרא.

מבאר הגמרא: **איכא בינייהו, יחיד, שלא במקום שנמצא בו חבר עיר.**

תנא קמא סבר, שלדעת רבי אלעזר, יחיד פטור אף בעיר שאין בה ציבור שמתפללין מוסף.

גמרא:

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר משמו: כל מקום שיש שם חבר עיר, יחיד פטור מתפלת המוספין.

ורבי יהודה סבר, שדעת רבי אלעזר כי רק במקום שיש ציבור, יחיד פטור, משום ששליח הציבור פוטר, אבל כשאין ציבור, אף יחיד חייב.⁽³⁹⁾

תמה הגמרא: הרי מה שאמר **רבי יהודה** משם רבי אלעזר בן עזריה, **חיינו כדברי תנא**

אמר רב הונא בר חנינא אמר רב חייא בר

מקריבין בירושלים, וראה בסמוך.

לארצנו, אינה ככל תפלה שמבקש על כמה ענינים. [והוסיף, שיכול להתפלל נדבה בשאר תפלות השבת, כי אף שהם רק שבת, הרי נתקנו כנגד תחנונים של חול].

39. רש"י [ד"ה יחיד] ביאר שלת"ק יחיד פטור לגמרי, ולרבי יהודה הש"ץ מוציאו, ולכן אם לא שמע מש"ץ, חייב להתפלל בפני עצמו אפילו אם יש מנין בעיר, והיינו שלת"ק היחיד עצמו פטור, ובחבר עיר יש חיוב נפרד של ציבור, ואילו לרבי יהודה היחיד עצמו חייב, אלא שבחבר עיר יוצא מהש"ץ [ומשמע כטעם הפני יהושע].

והפני יהושע הבין שכונות רבינו יונה שמוספין נתקנו נגד קרבנות ציבור, ואינם כתפלות שתקנו האבות. והוסיף, שעיקר ענין המוספין הוא החטאת שביו"ט ור"ח הבאה לכפרת ציבור, והיחיד אינו חייב בה [וראה תוס' כו א ד"ה איבעיא, ומ"ב רפ ו].

ורבינו יונה נקט שרבי יהודה פוטר כשיש מנין בעיר, כי די בתפלת הציבור, ורק אם דר בכפר חייב, והיינו שגם לרבי יהודה היחיד בעיר פטור [מפני הטעמים לעיל], ורק בכפר חייבוהו [ע"פ ראש יוסף].

והמאירי כתב עוד שני טעמים לדבר, א. שלש תפלות נתקנו ליחידים, שהרי האבות תקנום, והם היו יחידים, אך מוספין נתקנו ע"י כנה"ג שהיא הקובעת לרבים, ולכן תקנוה רק לרבים. ב. שאין רגילים בה, ולכן פטרו את היחיד שאינו בקי בה.

וכן משמע מתוס' [ע"ב ד"ה אין] שהוכיחו כי רב אמי ורב אסי שהתפללו ביחידות סברו שהלכה כחכמים, והיינו כרבינו יונה שלא נתקנה כלל ליחיד בעיר, ואסור להתפלל משום ברכה לבטלה, אך לרש"י הרי גם לרבי יהודה מי שאינו רוצה לצאת בתפלת הש"ץ, חייב בתורת יחיד, וראה צ"ח ובהערות 47 — 41.

38. הפני יהושע ביאר, שאם יש חבר עיר הם נחשבים כשלוחי כל יחיד, [והם כמעמדות בתענית כו א] אך יחיד שאינו בחבר עיר ואין לו שלוחים, מתפלל מוסף וזכר לקרבן מוסף שהיו